

Întâlnirea Președintelui României, Ion Iliescu, Doctor Honoris Causa al Universitatii *Spiru Haret*, cu profesori și studenți ai Universității *Spiru Haret*

Cartea **Marele șoc din finalul unui secol scurt. Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu** a făcut obiectul unei ample și substanțiale dezbateri academice.

Alocuțiunea rostită de prof.univ.dr. Aurelian BONDREA, rectorul Universității *Spiru Haret*

Stimate domnule Ion Iliescu, Președintele României,

Distinși colegi,

Dragi studenți,

Onorată asistență,

După aproape un an, avem din nou plăcerea de a-l avea oaspete pe domnul președinte Ion Iliescu.

Domnul președinte Ion Iliescu ne-a făcut onoarea de a vizita Universitatea *Spiru Haret* în luna iunie, anul trecut, prilej cu care i-a fost conferit titlul de Doctor Honoris Causa, devenind, astfel, membru de onoare al Senatului Universității *Spiru Haret*. Totodată, domnia sa a participat la inaugurarea Palatului Învățământului, Științei și Culturii, edificiu cu valoare istorică și arhitecturală recunoscută, în care învață astăzi studenți din șase facultăți, își desfășoară activitatea două institute de cercetare și Academia de cultură națională *Dimitrie Gusti*.

De această dată, reîntâlnirea cu domnul președinte Iliescu este prilejuită de lansarea, în cadrul Universității noastre, a lucrării *Marele șoc din finalul unui secol scurt. Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu*, volum apărut în Editura Enciclopedică, în primăvara acestui an.

Lucrarea a stârnit un justificat interes, date fiind atât personalitatea participanților la dialog – președintele Ion Iliescu și cunoscutul politolog Vladimir Tismăneanu, problematica de mare actualitate și complexitate abordată, dar și întrebările, nedumeririle stârnite nu numai în mediul academic, ci și în rândul opiniei publice.

Interlocutorul lui Vladimir Tismăneanu în acest substanțial dialog – domnul președinte Iliescu – nu a fost un simplu observator al celor întâmplate în a doua parte a secolului al XX-lea – un secol dinamic, dar și dramatic, apreciat de unii analiști ca un „secol scurt”. Domnia sa a fost un participant activ și o personalitate de prim rang, care s-a implicat în evenimentele care au marcat finalul veacului ce s-a încheiat recent. Și a făcut acest lucru din dorința de mai bine pentru România și poporul român, din convingerea că România și poporul român își pot construi un nou destin.

Gândurile exprimate și evaluările cuprinse în volumul *Marele șoc din finalul unui secol scurt* evidențiază capacitatea domnului Iliescu de autoanaliză lucidă, de asumare a propriului trecut, cu bunele și mai puțin bunele sale. Este o dovadă de onestitate.

Din dialogul purtat se ivesc și multe alte întrebări, care își așteaptă răspunsul. Unora dintre ele, posibil, li se va răspunde astăzi. Altele vor rămâne, probabil, fără răspuns.

Lucrarea ce se lansează, astăzi, aici, se dovedește valoroasă atât prin diversitatea temelor abordate, ineditul informațiilor ce ni se dezvăluie, spontaneitatea dialogului, cât și prin învățămintele ce se desprind pentru noi toți, dar mai cu seamă pentru tânăra generație. Este reflectarea unei istorii trăite și cuprinde reflecțiile inter-locutorilor pe marginea ei. Este o carte care merită să fie citită. Permiteți-mi, în continuare, să dau cuvântul domnului profesor universitar doctor Gheorghe Onișoru, decanul Facultății de Istorie din cadrul Universității *Spiru Haret*, care va prezenta, pe scurt, lucrarea.

Universitatea *Spiru Haret* și-a câștigat un binemeritat prestigiu și pentru faptul că în structurile sale promovează dezbaterile de idei, cu participarea inclusiv a unor mari personalități din viața internă și internațională. Una dintre aceste dezbateri a fost prilejuită de întâlnirea Președintelui României, **Ion Iliescu**, Doctor Honoris Causa al Universității *Spiru Haret*, cu cadre didactice universitare și studenți ai

Eveniment memorabil în Amfiteatrul - Studio din Palatul Învățământului, Științei și Culturii

La dezbateri a participat și prof. univ. dr. **Gheorghe Onișoru**, decanul Facultății de Istorie. Ea a avut loc în modernul Amfiteatru - Studio din Palatul Învățământului, Științei și Culturii, sediul central al Universității *Spiru Haret* și al Fundației *România de Măine*, și a fost transmisă integral de Televiziunea *România de Măine*. Amfiteatrul - Studio a devenit neîncăpător în fața afluxului sutelor de studenți și cadre didactice universitare care au ținut să fie prezente la această dezbatere, să formuleze întrebări, să asculte răspunsul dat acestora și să primească autografe din partea Președintelui Ion Iliescu.

Adunarea a fost deschisă de prof.univ.dr. *Aurelian Bondrea*, rectorul Universității *Spiru Haret*, care a rostit o succintă, dar densă alocuțiune. A urmat intervenția prof.univ.dr. *Gheorghe Onișoru*, care, între altele, a spus: „Mai ales pentru istoricul de mâine, volumul de față va fi un instrument util de lucru în privința problematicii generate de preliminariile căderii regimului Ceaușescu, de evenimentele tragice din decembrie 1989, dar și de primul deceniu al tranziției, pornind de la Consiliul Frontului Salvării Naționale și celebrul Consiliu Provizoriu de Uniune Națională, cu imensul rol jucat în primul exercițiu de pluralism democratic post-decembrișt, la controversatele „vizite” ale minerilor la București ori la „fenomenul Piața Universității”. Fără a credita neapărat întreaga viziune asupra acestor evenimente, așa cum este ea transpusă în paginile dialogului la care ne referim, istoricii nu vor putea face abstracție de opiniile omului politic care a dominat incontestabil primii 14 ani ai noului regim, care a avut un rol esențial în procesul de tranziție care a condus la o Românie membră în N.A.T.O. și aspirantă la o rapidă integrare în Uniunea Europeană.”

Într-o amplă expunere, președintele **Ion Iliescu** a evidențiat premise și aspecte esențiale ale procesului de elaborare a cărții, a sistematizat și aprofundat o seamă de idei din conținutul acesteia, subliniind de fiecare dată particularitățile evoluției istorice a României din ultimii 14 ani și perspectivele ei de dezvoltare ca membră a NATO și ca viitoare componentă a Uniunii Europene.

Mircea Geoană, Ministrul Afacerilor Externe s-a referit la *Marele șoc din finalul unui secol scurt* și la personalitatea președintelui **Ion Iliescu**.

În continuare, studenți și profesori ai Universității *Spiru Haret* au formulat mai multe întrebări pe marginea lucrării *Marele șoc din finalul unui secol scurt*. Președintele **Ion Iliescu** a răspuns pe larg, oferind multe informații noi despre procesul de elaborare a cărții și despre acțiunile politice ale ultimilor 14 ani care au reușit să readucă România în atenția lumii contemporane.

Întâlnirea s-a încheiat într-o ambianță caldă, prilejuită și de faptul că Președintele a acordat numeroase autografe și s-a întreținut cu mulți dintre cei prezenți.

Alocuțiunea rostită de președintele Ion ILIESCU

(Text prescurtat)

„Cartea are un titlu: *Marele șoc din finalul unui secol scurt*. Câteva explicații. Ce înseamnă secol scurt? Se apreciază în general, în literatura politică, că secolul XX poate fi considerat ca începând cu primul război mondial, deci în 1914. Tot ce a fost până atunci a fost un fel de prelungire a secolului XIX. Deci, practic, secolul XX se afirmă prin debutul primului război mondial și se încheie cu prăbușirea sistemului de tip sovietic. De aceea, secol scurt. În această dimensiune istorică a fost un secol foarte încărcat, foarte dens și dramatic. Două războaie mondiale, fără precedent în toată istoria umanității prin cruzime, prin pierderi de vieți omenești, prin distrugerii ș.a.m.d. Apoi un secol care a cunoscut niște transformări colosale, uluitoare. Pe de o parte, începutul de secol a marcat împărțirea lumii sub dominația câtorva mari puteri, imperii coloniale ș.a.m.d.

S-a terminat, după al doilea război mondial, cu prăbușirea imperiilor coloniale; apoi revoluția democrată care a început în februarie 1917, și care a marcat începutul prăbușirii unui mare imperiu – Imperiul rus, ultimul care a rezistat. S-a terminat primul război mondial, cu prăbușirea Imperiului austro-ungar; Imperiul otoman își încetase existența în secolul precedent.

acestei instituții de învățământ superior și a avut ca tematică de referință conținutul cărții *Marele șoc din finalul unui secol scurt*. *Ion Iliescu în dialog cu Vladimir Tismăneanu*, recent apărută la Editura Enciclopedică. Dezbaterile ca atare s-a desfășurat în prezența prof.univ.dr. **Aurelian Bondrea**, rectorul Universității *Spiru Haret*.

Prin revoluția din octombrie 1917, a apărut un sistem care anunța lumii mari promisiuni și acest sistem s-a prăbușit la final de secol. De fapt, asta este tema cărții: marele șoc de la finele acestui secol. Și încercăm în dialogul nostru să intrăm în explicarea acestui fenomen. De ce s-a prăbușit un sistem? Care sunt elementele care au determinat acest lucru? Aceasta ne-a impus o incursiune în istoria comunismului ca gândire, ca ideologie în secolul XIX, ca mișcare socială, apoi ca organizare statală în Uniunea Sovietică la început; stalinismul ca formă de stat și prezența stalinismului în România.

Deci, căutăm să intrăm în analiza acestui sistem, evoluția lui și de ce s-a prăbușit până la urmă? Cum spuneam, el a apărut cu două mari promisiuni: în primul rând, pe planul organizării politice a societății; în general, mișcarea socialistă a apărut cu această idee, a adâncirii democrației, a dezvoltării democratice a societății și realizarea unei democrații superioare democrației burgheze, cum era considerată în practica statelor dezvoltate europene, prin componenta sa socială, prin caracterul său popular, cetățenesc, ceea ce noi numim astăzi democrația nu numai reprezentativă, ci democrația participativă. Cam asta voia să spună ideea de soviete, adică reprezentarea cetățenilor, categoriilor populare ca factor de control al puterii și se anunța, deci, pentru omenire o idee nouă, o formă nouă superioară de democrație. Ce a ieșit în practică din toată această idee care a însuflețit foarte multă lume? Eu vreau să vă spun, și eu spun în carte acest lucru, că, în tinerețe, eu am fost animat de aceste idealuri. Intellectualitatea europeană la începutul și în anii dintre cele două războaie mondiale, dar și după al doilea război mondial, în anii '50-'60 era predominant de stânga. Și era predominant cu sentimente de solidaritate și de simpatie pentru Uniunea Sovietică, care întruchipa această idee de democrație superioară. Încă nu avusese loc Congresul XX, cu dezvoltările despre stalinism. Asta este prima. Or, această promisiune, practic, a fost total călcată în picioare. În loc de o democrație superioară, am asistat la un sistem pe care eu îl și exprim în această carte; de fapt, a fost o apreciere a unui analist german Rudolf Baro care a scris o carte – *Alternativa*. El a fost membru al Partidului Socialist Unit din Germania, din R.D.G. și a fost în aparatul central al acestui partid la Berlin. A plecat în Vest și a scris o carte *Alternativa*, o analiză foarte serioasă a stalinismului și deformărilor sale, și această deformare a ideii de fond. Și el spune că, de fapt, ceea ce exista în Uniunea Sovietică, dar ceea ce a fost în Rusia întotdeauna, a fost un despotism de tip asiatic. Când el vorbește de despotismul asiatic se referă la toată experiența marilor civilizații care au pornit din Asia; multă vreme civilizația însemna China, însemna marile centre de civilizație antice – India, Mesopotamia, Egiptul ș.a.m.d., care s-au bazat pe o suprastructură politică, dominând societatea prin metode despotice; nu era vorba de nici un fel de democrație, ci de un sistem rigid, ierarhic, piramidal de conducere a societății de către o castă. Cam asta a devenit până la urmă Uniunea Sovietică în timpul stalinismului, o dictatură desăvârșită, cu un ambalaj promițător de tip sovietic. Abia Congresul XX a oferit posibilitatea unor dezvoltări cu privire la conținutul acestui sistem politic care a însemnat un pas înapoi și nu înainte în dezvoltarea relațiilor politice din societate.

În al doilea rând, era o promisiune pentru o economie mai eficientă, se spunea în toată critica marxistă a economiei capitaliste că aceasta are un mare defect: economia de piață, în general, are mari virtuți, transformă totul în marfă și regulile pieței dau o anumită dinamică: încurajează inițiativa, încurajează spiritul întreprinzător, stimulează curajul – trebuie să-ți asumi riscuri și curaj în afaceri, riscul inclusiv al falimentului, dar asta dă dinamică dezvoltării. Asta înseamnă bătălie pentru performanță, pentru eficiență superioară, promovare a progresului tehnologic ș.a.m.d. Asta ar fi dat fazei capitaliste a dezvoltării societății umane o dinamică cu totul deosebită, pentru că, se spunea, concurența capitalistă duce la limitarea utilizării integrale a resurselor și potențialului societății, și resurse materiale, și resurse intelectuale și potențial creativ, pentru că, de dragul concurenței, un deținător de putere economică încorsetează posibilitatea comunicării, pentru că a comunica o inovație înseamnă să dai arme concurentului tău și atunci pierzi tu în lupta pentru câștigarea pieței. Și deci, această logică a concurenței duce până la urmă la pierderi pentru societate, în loc să facă din orice nouă descoperire, din orice nouă inovație, din orice gândire de perfecționare a manageriatului sau a tehnologiilor un atu pentru toată lumea, care să circule liber. Deci, o organizare de tip socialist ar duce la înlăturarea acestor limite, acestor handicapuri ale economiei capitaliste, ale proprietății private și ale regulilor economiei de piață, și ar face ca toate resursele să fie folosite în mod optim. De aici s-a născut și ideea de planificare unitară, integrată la scară socială și ce a rezultat în fapt s-a văzut, mai ales, în a doua jumătate a secolului XX, caracterizat printr-o dinamică fără precedent, mai ales a progresului tehnologic. Rezultatul se vede și în unele date statistice: în ultimii 50 de ani, economia mondială s-a amplificat de 7 ori, deci omenirea a devenit de 7 ori mai bogată într-un fragment de timp de numai 50 de ani. Așa ceva n-a existat în toată istoria civilizației. Ei bine, după această perioadă de dinamică fără precedent a progresului tehnologic, competiția care se născuse în perioada războiului rece între cele două sisteme – sistemul de tip sovietic care domina o anumită parte a lumii și sistemul capitalist, occidental –, după toată această perioadă, sistemul de tip sovietic a capotat, n-a fost capabil să facă față acestei competiții. De ce? Pentru că nu s-au concretizat virtuțile despre care era vorba. Din contră, sistemul acesta închistat, de economie etatizată, condusă printr-un sistem piramidal, ierarhic, centralizat, s-a dovedit un sistem incapabil de adaptare la cerințele progresului.”

În continuare, Ion Iliescu s-a referit la etapele principale din istoria mondială a ultimilor 60 de ani și, în final, la istoria României, căreia i-a evidențiat trei faze distincte: perioada imediat după al doilea război mondial, când a avut loc un regim de ocupație sovietică și transpunerea stalinismului în România; perioada de după anul 1958, când conducerea de atunci a țării a reușit să obțină retragerea trupelor sovietice din România; perioada din anii '60, cu istorica Declarație de Independență din anul 1964 a comuniștilor români, când România s-a opus tendințelor dominante ale Uniunii Sovietice, a inițiat deschiderea economică spre țările occidentale și, pe plan intern, a introdus un spirit larg de liberalizare economică, administrativă și culturală.

... „În 1968 a fost un alt moment de vârf, ceea ce numesc eu în carte temeritatea pe care a demonstrat-o Ceaușescu, continuând această opoziție față de unele acte politice ale Uniunii Sovietice...România era membră a Tratatului de la Varșovia, nu numai că nu a participat, dar a condamnat public, vehement, intervenția în Cehoslovacia. Atunci Ceaușescu a fost figura centrală în România și, pe plan internațional, a inițiat un miting în Piața Revoluției de astăzi, în fața Comitetului Central ... și a ținut un discurs celebru de condamnare a intervenției în Cehoslovacia. Asta a avut un ecou extraordinar, dar eu zic, și scriu și în

carte, că acesta a fost și momentul declinului, pentru că, în general, intervenția în Cehoslovacia în viața politică internațională a fost un moment de reacțiune politică, reacțiune prin involuția pe care a cunoscut-o viața politică în toate țările socialiste, și în Uniunea Sovietică și în celelalte țări.

În viața internațională din nou s-a creat un moment de tensiune politică și în România care făcuse această deschidere ...

După etapa anilor 1964-1971 a avut loc o involuție, tot mai accentuată, a stărilor de lucruri din România, care a culminat cu tensionarea stării generale de spirit.

... Deci, în carte dialogăm pe aceste teme asupra evoluției societății românești până în '89, vorbim despre revoluția din decembrie cu tot ce a însemnat ea. Veți vedea acolo răspunsuri la toate problemele care se vehiculează, văd, din nou, și astăzi: a fost revoluție, a fost lovitură de stat? ș.a.m.d. Revoluția este un proces istoric; ce înseamnă revoluție? Revoluția înseamnă un proces de transformare în esența sa a unei structuri sociale, și mai ales a relațiilor politice din societate; revoluția poate să aibă loc sau nu, cum se produce este altă temă; ea poate să fie violentă, poate să fie sângeroasă sau poate să fie pașnică. Inclusiv procesul din 1989; toată lumea consideră anul 1989 ca an revoluționar; s-a prăbușit un sistem și s-a schimbat fizionomia societății în țările care au făcut parte din acest areal geografic..."

.....

(Transcriere de pe banda magnetică)

